

УДК 007 : 304 : 070 (477) (09)

БІЛИЙ ДЕНЬ. ДОРОГА

КОБИНЕЦЬ Алла,

кандидат філологічних наук, доцент,

Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, e-mail: ravlik55@ukr.net,

ORCID – <https://orcid.org/0000-0003-4210-7263>.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2025 р.

Надіслано після редагування 02.07.2025 р.

Рекомендовано до видання 09.09.2025 р.

Цитування: Кобинець А. Білий день. Дорога. Образ. 2025. Вип. 2 (48). С. 198–203.

Сидоржевський Михайло. *На межі світла і півми: публіцистика 2015–2023.* Київ : вид-во Ліра-К, 2024. 384 с.

Наше воєнне сьогодення, пошук істини в контексті карколомних суспільних та геополітичних перипетій, україністика як складова національного культурного дискурсу – про все це роздумує автор на сторінках книжки, сповнений віри в себе, свій народ, свою країну.

Кілька слів про М. Сидоржевського. Випускник факультету журналістики Шевченкового університету (1985 р.). Тривалий час працював у пресі, а згодом ступив на літературну стежу. 29 листопада 2014-го обраний головою Національної спілки письменників України. Лауреат низки літературних премій: міжнародної – імені Миколи Гоголя «Тріумф», а також імені Пантелеймона Куліша, імені Василя Симоненка, імені Василя Скуратівського, імені Івана Огієнка, імені Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні»; нагороджений медаллю Гарета Джонса «Правда і Честь» Навчально-наукового інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка; отримав звання почесного доктора (Doctor Honoris Causa) Українського державного університету імені М.П. Драгоманова; має відзнаку «Симон Петлюра. Журналістика і Державність». Рецензована книжка принесла М. Сидоржевському премію імені В'ячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу в галузі журналістики (2024 р.). Михайло Сидоржевський також є автором поетичної збірки «Навпіл між обома світами» (2004), книг публіцистики «Здвиг» (2005), «Туга за свободою» (2007), «Пам'ять нашого роду» (2013), «Час фарисеїв і героїв» (2015), прозової збірки «Візерунки на пергаменті часу» (2021), поетичної книги українською, перекладеної на болгарську «Запрошення до подорожі» (2021), краєзнавчого дослідження «Солотвин. 3 глибин минулого до наших днів» (2023).

Презентуючи своє дітище на зібранні в Національному музеї літератури (м. Київ), письменник, зокрема, зазначив, що «...ми не будували своєї потужної демократичної держави – з конкурентною економікою, сучасним військом, ефективними спецслужбами, в якій усі були б рівними перед законом. Ми розплодили нечувану корупцію. Ми навипередки бігали на поклон до кремлівського диявола, випрошуючи в нього ярлика на княжіння. Ми заганяли нашу унікальну національну культуру – нашу основу, нашу генетичну матрицю, наш фундамент – у резервацію під солом'яними стріхами. Ми у більшості своїй зневажали нашу рідну мову, паплюжили нашу історію, наших

© Author, 2025

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

національних героїв, натомість клали поклони чужим фальшивим ідолам» [1].

Книжка, за словами автора, з'явилася на світ в результаті переосмислення низки геополітичних подій. А ще він розповів про нечувану в світовій історії деструктивну пропаганду, яка спричинила масовий вплив на громадську свідомість: її несе цивілізованому світу сучасна росія, що кишить ідеями фашизму, імперіалізму та завойовництва. Ось чому з нею не може бути жодних перемовин, особливо компромісних, стосовно, українського питання. Це апріорі неможливо, адже умиротворення ворога навіть шляхом переговорів може боляче вдарити по українській державності, аж до її руйнування.

«На межі світла і п'їтьми» складається із трьох частин: текстів, які автор публікував у друкованій пресі та соціальних мережах, зокрема, на його персональній сторінці у Facebook, сайті «Української літературної газети»: 82 есеї, а також 12 інтерв'ю, що вишли в «Літературній Україні» упродовж 2016 – 2023 років. Перша частина має назву «Боже, бережи Україну!», у якій автор торкається непростих тем – політики, культури, духовності. Окремо варто виділити розділ «Пам'ять», який налічує 18 есеїв про відомих сучасників, тих, котрі тримали на своїх плечах духовний світ українства. Третій розділ – це «Інтерв'ю» із самим письменником, чийі думки варті уваги.

На запитання: «А про що ж ця книжка?» можна коротко відповісти так: про наші нинішні непрості часи в контексті історичної минувшини, про нашу мову, національну культуру та виклики, що стоять перед країною, а отже – й усіма нами. «Ця книга Михайла Сидоржевського – ще одна потужна духовна цеглина у незрушній підмурівок української державності. Її теми – болючі й актуальні, у ній можна знайти відповіді на багато духовних питань, які нас тривожать. Автор зробив титанічну роботу, яка залишиться як пам'ятка майбутнім поколінням про наше непросте трагічне сьогодні» [1].

Презентуючи своє дітище на зібранні в Національному музеї літератури (м. Київ), письменник, зокрема, «...підкреслив, що Захід у новітні часи програв своїм опонентам і ворогам як «наглядач» (в хорошому розумінні цього слова) за порядком у світі. США впродовж останніх десятиліть фактично вигодували «вісь зла», трьох агресивних монстрів: Іран, Росію і Китай, безуспішно намагаючись зіштовхнути їх лобами. Зараз «вісь зла» об'єдналася і намагається «перевернути стіл» сучасної цивілізації, змінити світовий порядок. Якщо це вдасться зробити, у світі пануватиме хаос і право сильного. Фактично доля не лише України і Європи, а й усього світу тепер залежить від результатів російсько-української війни...». Водночас автор підкреслив, що, на його переконання, майбутнє України тісно пов'язане із євроспільнотою – ЄС, а також – НАТО: «...на жаль, тепер західний світ не однорідний, він руйнується, розмивається зсередини численними агентами «вісі зла» [1].

Читати публіцистичні нариси Михайла Сидоржевського цікаво. Насамперед тому, що вони переважно лаконічні і досить глибокі за змістом, а отже читачеві є над чим замислитися.

Ось узяти б, наприклад, «Сто років української революції» (2018 р.), де автор розмірковує над історичним зрізом нашої держави і тими реаліями, в яких творилися революційні зміни, роблячи акценти на її сьогоденні. Він робить висновок, що народові так і не було запропоновано державотворчі концепції, а отже, однією з причин «...нашого блукання манівцями упродовж чверті століття – практично майже повна відсутність політичної і духовної еліти в державі.

Хто опинився в ролі провідників нації в 1991 році? Партійна і господарська номенклатура, звикла до виконання «директив з центру». Усі ці зарослі дрімучим «партійним мохом» секретарі. Парторги, директори, – усі вони вирости й сформувалися в тоталітарній державі, якою керувала, контролюючи суспільство за допомогою надзвичайно потужних репресивних органів, кліка комуністичних ортодоксів» [2, с. 50]. А тому гіркі уроки не вивченої і, як наслідок, належним чином не засвоєної, історії наздоганяють нас, і ми вкотре наступаємо на знайомі (чи пак – добре відомі? улюблені? звичні?) нам граблі...

І логічним продовженням цих публіцистичних роздумів є текст, датований 2019-м роком під назвою «Шевченко прийшов на землю для того, щоб сказати людству і людині важливі істини». Згадуючи своє перше знайомство із Кобзаревим словом (принагідно влучно цитуючи Василя Стуса – «Шевченко над колискою – це не забувається»), публіцист продовжує вивчати його вже в університеті, зрозумівши, які глибинні сенси закладені в його поезіях, зокрема в цитованій із циклу «В казематі», де, на переконання автора, зашифровані майбутні трагедії.

Боротьба з Шевченком, яку вели різні режими, не увінчалася успіхом. Навіть в період незалежності України він декому заважав, і ми знаємо цих персонажів, особливо в середовищі літераторів, яким би дуже пасувало слово «псевдо». Ба більше – «постмодерністські» спроби осучаснити національного генія нічим не завершилися, і, за словами автора книжки, великий Кобзар цього не потребує, бо він завжди ... сучасний. І це доводить тематика його поезій, яка для всіх часів, країн та поколінь актуальна. Це – воля й неволя, любов і ненависть, правда і кривда, добро і зло. Тому абсолютно справедливо, що М. Сидоржевський наголошує на існуванні унікального, за його твердженням, співпадіння: «матриця» творчості Тараса Шевченка «...співпадає з генетичною матрицею українців як нації». Ось чому він такий зрозумілий і близький в усі часи.

Під час презентації книжки в Національному музеї літератури, про що йшлося вище, автор відзначав, що в умовах воєнного стану важко говорити про перемогу. Хоча й необхідно, бо як же інакше? Але проблема полягає в тому, якою вона буде: як, зокрема, після здобуття перемоги будуть використані політичними спекулянтами ветерани війни в різних політичних соціумах? І що, зрештою, буде з розвитком нашої національної культури? Відповісти однозначно зараз складно.

Але в есеї «Вони ще не знають, що ми – сильніші, і ми переможемо» (2019 р.), здається, частково сформульовані відповіді на це болюче запитання. Тривалий «карнавал ганьби», в який поринула наша країна і на противагу йому – наша культура, наші віковічні традиції, зрештою – наша земля, наш український світ... Цінності, сильніші од політичних пут: «...вони погано знають історію, і вони забули, що в зіркові миттєвості історії, незважаючи на їхні мільярди і телеканали, ми виходимо на майдани, вулиці і площі; виходимо і неодмінно перемагаємо їх, бо ми – сильніші, бо з нами – наша віра, наша любов, наша правда, наша сила, наша традиція, наша історія, наша мова, наша земля, наша кров...» [2, с. 68].

Завважимо, що це було написано наприкінці 2019-го, на тлі війни, розв'язаної росією на українському Сході. Але ці думки суголосні із іншими текстами автора, датованими трьома роками пізніше, коли розпочалося повномасштабне вторгнення східного сусіда-агресора до суверенної держави України. «Держава-терорист, – пише автор, – ця ракова пухлина на тлі планети, деградує, перетворюється на безодню»

мракобісся, на територію, всуціль нафаршировану лютою ненавистю до світу, злобою і агресією, і населену темною безпросвітною масою, яка живе у своєму придуманому здичавілому світі» [2, с. 231]. Цій темі – війни і життя в цей період – присвячена низка публікацій: 36. Кожна з них, можна констатувати, – певним чином особлива. Але хотілося б вирізнити кілька важливих, на наш погляд, текстів, що стосуються перебігу трагічних подій крізь призму історичного аналізу. Зокрема, йдеться про такі публікації: «Зародження російського фашизму» (М. Сидоржевський, посилаючись на існуючі джерела, аналізує вже існуючу лінію розвитку саме російського фашизму в «дугінській» інтерпретації), «Маніфест російського фашизму: знищити Україну», «Найвища цінність вільної людини – свобода», «Бандера чи Булгаков? Ми не маємо права програти цю битву», «Досі колоніальна ментальність у головах», «Камо грядеши, Україно?» (остання – спроба прогнозу політичного ландшафту після нашої перемоги), «На межі світла і п'тьми».

Хочеться звернути увагу саме на неї (заголовок якої й винесений у назву книжки): автор робить історичне занурення в наші, колись вчинені, помилки, а також допущені нинішні прорахунки, які, мов та, знеособлена кимось ...театральна рушниця, що обов'язково – за «законом жанру»! – вистрілює наприкінці останньої дії. Аналізуючи авторитаризм як явище, письменник чітко вказує йому вектор руху: на схід, ген туди, за Хутір Михайлівський; водночас наголошує на тому, що наше ХХІ століття проходить під знаком протистояння цивілізацій, а отже «вільний світ» і «вісь зла» – два затяті антагоністи, і навіть тектонічні зміни навряд чи зможуть поховати зло; бідається про хронічну відсутність нашої державної доктрини у зовнішній політиці... Що з нами відбулося? Не «пропетлявши між крапельками», ми дістали в потилицю удар карми, та такої сили, що, здається, вона «...наздогнала всіх нас у подобизні божевільного сатани і його божевільного народу. Теперішнім 20–40-річним українцям доводиться розплачуватися кров'ю і життями за продажність, брехливість, нищість і нікчемність політиків, які, підпрацьовуючи «і нашим, і вашим», правила цією країною впродовж тридцяти років і практично нічого не зробили для того, щоб зробити її могутньою. І демократичною, а виставили її як беззахисну сліпу сироту на цивілізаційних роздоріжжях» [2, с. 233].

Світ повинен знищити російський фашизм, – констатує автор, і це зробить Україна разом з демократичним заходом, частиною якого вона є.

Ось чому знаковою в цьому розділі, крім зазначеної вище, є публікація «Засурмив шостий янгол?», алегоричний заголовок якої є застереженням іншим державам, що сповідують демократичні цінності: боротьба не закінчилася, вона триває, і якщо зло не побороти, воно прийде у ваші домівки. Відчуття напруженості простору має б застерегти кожного, і це не можуть не відчувати мислячі люди, а отже, – робити висновки.

Вдало обіграні автором й образи світла і п'тьми – двох непримиренних філософій, що схрестилися у важкому двобої. А ефемерний фатум, що вмовстився на хиткій межі, між ними, вичікує, споглядає – так, так, його, зосередившись, теж можна тут помітити; він – всепоглинаючий, підступний і водночас тремтячий, та, як не дивно, а – приміряє на себе обладунки ... Дамокла. І хто переможе: світло чи п'тьма? І як – між страхом і любов'ю – вибрати білий день, стати на власний шлях й піти ним, не повертаючись і не схибивши? Ці, та й багато інших запитань, зринають у свідомості, коли читаєш – сторінка за сторінкою – осяжні для розуміння і водночас складні тексти.

Особливої уваги заслуговує й наступний розділ книжки «Пам'ять», до якого увійшли 19 публіцистичних нарисів про українських достойників. Серед них – Іван Драч та Левко Лук'яненко, Євген Сверстюк, Борис Олійник, Володимир Яворівський Григорій Штонь, Ігор Скрипник, Василь Фольварочний, Іван Дзюба, Юрій Мушкетик, Михайло Слабошпицький, Віктор Женченко, Дмитро Павличко, Василь Овсієнко та інші. Вирізняючи кожного сучасного майстра слова по-особливому, Михайло Сидоржевський не оминув увагою і блискучого українського новеліста Василя Стефаника, 150-річчя

від дня народження якого відзначили в 2021 році: «Його творчість зрозуміла на всіх землях, бо в її основі – екзистенційні мотиви смерті, війни, людського страждання і безвиході – такі от «універсальні» мотиви людського буття» [2, с. 242].

Викликають інтерес також розлогі інтерв'ю, в яких сконцентровано багато фактологічного матеріалу, що стосується нашого наболілого – проблем української літератури, культури, ідентичності.

Автор рецензованої книжки висловлює сподівання, що «...тексти, запропоновані читачеві, ...додадуть кілька штрихів до палітри драматичного сьогодення, в якому нам волею Господа довелося жити. Сьогодення, яке визначає не лише контури української перспективи, на найближчі десятиліття, а й, значною мірою, впливає на світові процеси ХХІ-го століття» [2, с. 4].

Читаючи публіцистичні твори, читач часто замислюється над реальною правдою відображення, і ця особлива риса лежить в основі майстерності будь-якого публіциста. Адже, як зазначав дослідник української журналістики Володимир Здоровега, природа публіцистики має глибоке коріння. Відома фраза одного церковного діяча про те, ким би був апостол Павло, якби жив нині – він би був публіцистом – підтверджує це. Адже публіцистика має «будити» думку. Отже, публіцист сам повинен бути мислячою людиною й підштовхувати до активного мислення інших. Виходячи з того матеріалу, який дає нам книжка М. Сидоржевського, ми схиляємося до висновку, що саме його публікації викликають багато роздумів у читачів, змушують їх замислитися над прочитаним, усвідомлено відчувати його важливість та актуальність: «Публіцист вдається до своєрідного поєднання логічно-абстрактного і конкретно-образного мислення, впливаючи на розум і почуття людини, стимулюючи її певні вчинки, соціальну активність... Публіцистика...посідає у системі пізнання і відображення людиною дійсності певною мірою «проміжне» місце між наукою і мистецтвом, тісно стикуючись з філософією, політикою, соціологією, релігією, педагогікою, наближаючись до тієї чи іншої форми суспільної свідомості» [3, с. 231].

Ось чому публіцистичні роздуми, викладені у книжці «На межі світла і п'єми» мають суспільне значення.

1. У Національному музеї літератури України відбулася презентація публіцистичної книги Михайла Сидоржевського «На межі світла і п'єми». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.lj/uysztv>. (дата доступу: 29.08.2024).

2. Сидоржевський Михайло. На межі світла і п'єми : публіцистика 2015–2022 / Михайло Сидоржевський. Київ : вид-во Ліра-К, 2024. 384 с.

3. Здоровега Володимир. Теорія і методика журналістської творчості : Підручник. 3-є вид. Львів : ПАІС, 2008. 276 с.

UDC: 007 : 304 : 070 (477) (09)

WHITE DAY. ROAD

Kobynets Alla, PhD (Philology),

Educational and Scientific Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail: ravlik55@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4210-7263>.

Article received by the editorial office on 06/17/2025

Submitted after editing on 07/02/2025

Recommended for publication on 09/09/2025

Citation: Kobynets, A. (2025). *White Day. Road. Образ, 2 (48), 198–203.*

Our military present, the search for truth in the context of staggering social and geopolitical upheavals, Ukrainian studies as a component of the national cultural discourse – the author

reflects on all this on the pages of the book, full of faith in himself, his people, and his country. Sydorzhovsky Mykhailo. *On the verge of light and darkness: journalism 2015–2023*. Kyiv: Lira-K publishing house, 2024. 384 p.

1. The presentation of the journalistic book by Mykhailo Sydorzhovsky «On the Border of Light and Darkness» was held at the National Museum of Literature of Ukraine. [Electronic resource]. Access mode: <http://litukraina.com.ua/u-nacionalnomu-muzei-literaturi-ukraini-vidbulasja-prezentacija-publicistichnoi-knigi-mihajla-sidorzhevskogo-na-mezhi-svitla-i-pitmi/> – Access date: 29. 08. 2024.

2. Sydorzhovsky Mykhailo. *On the verge of light and darkness: journalism 2015–2022*. Kyiv: Lira-K publishing house, 2024. 384 p.

3. Zdorovega Volodymyr. *Theory and methods of journalistic work: Textbook*. 3rd ed. Lviv: PAIS, 2008. 276 p.